

Югозападен университет „Неофит Рилски“

Становище

върху дисертационен труд на тема „РАЗШИРЯВАНЕ ПАЗАРНОТО ВЛИЯНИЕ НА ТУРИСТИЧЕСКИТЕ ДЕСТИНАЦИИ ЧРЕЗ ОБРАЗОВАТЕЛЕН ТУРИЗЪМ“, разработен от докторант Ивета Иванова Волева-Петрова към Катедра „Туризъм“ на Стопанския факултет на ЮЗУ „Неофит Рилски“

Научен ръководител: проф. д-р Преслав Димитров

Изготвил становището: Мария Златкова Станкова, д-р, професор в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, ПН 3.9 Туризъм, ЮЗУ „Неофит Рилски“ – Благоевград

Становището е изготвено в съответствие със Заповед № 3156/16.12.2021 г. на Ректора на ЮЗУ „Неофит Рилски“ за утвърждаване на научно жури.

По процедурата е предоставен комплект материали на електронен носител, съдържащ дисертация, автореферат, автобиография, справка за реализираните публикации и техни копия, справка за научните приноси и отчет за извършена проверка за автентичност на текста на труда.

1. Обобщени данни за докторанта и процедурата

Ивета Иванова Волева-Петрова е родена през 1993 г. Завършила е средното си образование в Професионална гимназия по туризъм, град Самоков в периода 2007-2012 г. Бакалавърска и магистърска степен придобива в специалност „Туризъм“, респективно – специалност „Международен туризъм“ в ЮЗУ „Неофит Рилски“ - Благоевград, Стопански факултет. Владее английски, руски и испански езици.

Ивета Волева-Петрова е редовен докторант към катедра „Туризъм“ на Стопанския факултет от 2018 г. Разработила е дисертационен труд на тема „Разширяване пазарното влияние на туристическите дестинации чрез образователен туризъм“ в обем от 238 стр., от които основен текст - 187 стр. Приложенията са 8 на брой и с обем от 31 стр. Използваният библиографски апарат включва 194 заглавия, от които 40 на български език, 10 на руски и 144 на английски език. Трудът е илюстриран с 39 таблици и 65 фигури. Върху проведеното изследване са реализирани 4 самостоятелни научни публикации, от които 2 са научните статии и 2 - научните доклади, изнесени на международни научни форуми в страната. По процедурата е представен автореферат в обем от 56 страници, разработен в съответствие с изискванията за оформление и коректно отразяване на основните акценти в дисертационния труд и неговите приноси.

2. Общо представяне на дисертационния труд

Дисертационният труд „Разширяване пазарното влияние на туристическите дестинации чрез образователен туризъм“ е структуриран в три глави, увод, заключение, библиография и приложения. Отделните части са логично обвързани и отговарят на развитата от докторант Волева-Петрова рамка за изследване, в която са заложили теоретични, методологически и приложни аспекти във връзка с въпросите на образователния туризъм и анализа на възможностите за разширяване на пазарното влияние на туристическите дестинации, развиващи го. Цитирането като цяло е коректно. Представен е отчет, от който е видно, че при направена на университетско ниво проверка с програма iThenticate на фирма Turnitin за установяване на сходство и плагиатство с чужди трудове, индексът на сходство е 7 %.

Рецензираната работа е **актуална** и засяга недостатъчно изследвани аспекти във връзка с туристическия бизнес, какъвто е случая с образователния туризъм. Кандидатът правилно отбелязва, че България като дестинация за образователен туризъм има потенциал, но в секторите на образованието и туризма, липсват ясни цели в тази посока, както и координация по постигането на категорични резултати. Направената съпоставка между управлението и развитието на образователния туризъм във Великобритания и Северна Ирландия и в България, разкрива, според автора, нови възможности в тази посока.

Ивета Волева-Петрова изследва образователния туризъм като специфична туристическа дейност на предприемане на пътувания и престой, извън постоянното местоживееене на туристите, с цел образование или други обучителни услуги за придобиване на образователна квалификация и/или посещение на близки и роднини, потребяващи такива. Като резултат от работата по установяване особеностите на образователния туризъм и задълбочения анализ на потенциала му за генериране на международни туристически пътувания за дестинация България (при съпоставка с Великобритания и Северна Ирландия), са изведени насоки и препоръки за разширяване на пазарното влияние на образователния туризъм у нас.

Предмет на изследване в труда е образователния туризъм като инструмент за повишаване на пазарното влияние на туристическите дестинации чрез целенасоченото развитие на образователен туризъм на примера на избрани дестинации, притежаващи необходимия ресурс, а именно – Обединеното кралство на Великобритания и Северна Ирландия и България. **Обект на изследване** са туристическите дестинации, предлагащи и развиващи образователен туризъм и възможностите, които той предоставя за разширяване на пазарното им влияние. Тук е направено и съответното уточнение по отношение същността на образователния туризъм такъв, какъвто авторът го разглежда, с оглед на образователната цел и участващите в него лица. В съответствие на предмета и обекта, са изведени **основната цел** и осигуряващите я **задачи**, общо 6 на брой. **Изследователската теза** е дефинирана с оглед на възможността образователният туризъм да се използва като основа за увеличаване броя на чуждестранните туристически пристигания за съответно развиващата го дестинация, както и за увеличаване на приходите от международен туризъм.

Така изведени, обектът, предметът и изследователската теза, отразяват общата рамка на изследване на дисертационния труд, при все че считам, че разработката би спечелила от по-голяма конкретика на формулировката.

Предложената **методологическата рамка** от Ивета Волева-Петрова съответства на спецификата на изследване, като включва както количествени, така и качествени методи, а именно: наблюдение, сравнение, анкетно проучване, анализ (вкл. SWOT анализ), синтез, систематизация и пр.

В общ план, авторската концепция в отделните части на дисертацията очертава теоретико-методологическите основи на изследването във връзка с измерване на пазарното влияние на образователния туризъм, проведените собствени проучвания и предложението за насоки за повишаване на пазарното влияние на Република България като образователна туристическа дестинация.

Глава първа на дисертационния труд е посветена на изясняване на понятието – терминологичния апарат на образователния туризъм, както и същностните характеристики на образователния туристически продукт. Въз основа на множеството определения за образователния туризъм е изведена структурата му, както и се предлага авторова дефиниция на образователния туризъм, съответстваща на целите на изследването. Конкретизирано е използването на основни понятия, свързани с туристическия пазар и с предлагането на образователен туристически продукт. Във връзка с изясняване на пазарното позициониране и пазарното влияние на туристическите дестинации, развиващи образователен туризъм, са представени категориите туристически пазар, бранд и пазарно позициониране, както и е разгледан процеса на изграждане на бранд на туристическата дестинация, предлагаща образователен туризъм.

Глава втора е по-конкретно ориентирана към представяне на методологическите въпроси при измерване на пазарното влияние на образователния туризъм. Специално внимание е обърнато на етапите на позициониране на туристическия пазар на дестинациите, при използване потенциала на образователния туризъм. Авторът проучва различни управленски стратегии за развитие на различни форми и видове туризъм от дестинациите и идентифицира 8 етапа за развитие, приложими във връзка с образователния туризъм. Навлизайки в детайлите на изследването, той прави уточнението, че интересът му е насочен преди всичко към образователните дестинации за висше образование. Обоснова и провеждането на сравнителен анализ на развитието на образователен туризъм в избраните две дестинации: Обединеното кралство на Великобритания и Северна Ирландия и Република България. Прави това, най-вече с цел да проучи основните моменти в процеса по позициониране на туристическите дестинации като образователни. За да реализира изследователската теза, определя набор от качествени критерии и показатели за оценка на пазарното влияние на туристическите дестинации, прилагащи образователен туризъм. За целта, адаптира методологията за оценка на конкурентоспособността на туристическия продукт на проф. М. Рибов и на оценъчните точкови карти на Портър и Каплан, към образователния такъв.

Глава трета запознава с резултатите от проведеното от автора анкетно проучване сред студенти от избраните две дестинации. То е базирано в Google Forms и е анонимно. Видно от данните, е осъществено в периода юни-ноември 2020 г., посредством различни социални мрежи – Facebook, Facebook Groups, Instagram, WhatsApp и Viber, като е изцяло

ориентирано към чуждестранни студенти, които се обучават в Обединеното кралство на Великобритания и Северна Ирландия и Република България. Тук е намерил място и сравнителния анализ за двете изследвани дестинации. В него са включени оценките по идентифицираните критерии и показалите за оценяване на пазарното влияние на туристически дестинации, прилагачи образователен туризъм, резултатите от анкетното проучване и експертни мнения. Изведените заключения показват преимуществото на Обединеното кралство като образователна дестинация и са повод, авторът да формулира конкретни насоки за повишаване на пазарното влияние на Република България като образователна туристическа дестинация.

В заключението, кандидатът представя своите обобщения и изводи във връзка с изследваните проблеми пред развитието образователния туризъм за дестинация България. На базата на проведеното изследване обобщава, че образователния туризъм има силно икономическо влияние върху развитието на дадена дестинация. Основният акцент, който подчертава е, че за да е адаптивна и гъвкава дестинация, България се нуждае от целенасочена стратегия за привличане на чуждестранни студенти и генериране на международни посещения от развитието на образователен туризъм.

Имайки предвид констатациите до тук, приемам, че като структура и съдържание, дисертационния труд следва установения модел на теоретико-методологична конструкция, с обосновка на обекта и предмета на изследване, целта и произтичащите от нейното детайлизиране задачи. Считаю също, че са съобразени спецификите на тематичната насоченост на труда и са спазени основните етапи при извършване на научноизследователска работа.

Приноси: Дисертационният труд прави впечатление с актуалността на разглежданата проблематика, както и има категорично доказан принос в изведените предложения за разширяване на пазарното влияние на образователния туризъм в България. В тази връзка, ще открия и други приносни моменти, които според мен, имат важно значение. По-конкретно, става въпрос за проведеното от докторанта анкетно проучване въз основа на разработен от него въпросник, разпространен сред общностите на чуждестранните студенти в Обединеното кралство на Великобритания и Северна Ирландия и България. Получените в резултат данни, разкриват неоползотворен потенциал за привличане на международни туристически посещения към страната ни. Също така, приемам и адаптираната от него методологията за обща комплексна оценка на качеството, с цел сравнителен анализ във връзка с образователния туризъм. От приложно значение са направените обобщения и изведени насоки за разширяване на пазарното влияние на образователния туризъм в и за дестинация България.

Препоръки към докторанта: Към докторант Ивета Волева-Петрова ще отправя три препоръки. Те са от техническо естество и целят преди всичко да провокират вниманието ѝ в посока на бъдеща работа и не намаляват положителната ми оценка за постигнатите от нея изследователски резултати.

Първата ми препоръка се отнася до прецизиране на терминологичния апарат. Още в увода на дисертационния труд се уточнява ориентацията му към туристическата дестинация като пространствена локализация за провеждане на изследването на ниво държава. Същевременно, прави впечатление, че в хода на изложението докторантът разграничава категориите туристическа дестинация и страна, например когато говори за

бренда и имиджа (стр. 50). *Втората* препоръка се отнася до отделни формулировки, по отношение на които се установяват неточности. На места в текста се забелязва сближаване в използването на отделни понятия, както и не достатъчно изяснено използване на други като клиент, турист, потребител. На *третата ми препоръка към докторант* Волева-Петрова е да популяризира в по-широк план труда си, тъй като считам проблематиката му за актуална и интересоваща широк кръг специалисти.

Заключение: Представеният за рецензиране дисертационен труд, отговаря на изискванията на Закона за развитие на академичния състав на Република България и на Правилника за прилагането му, както и на допълнителните изисквания на вътрешните правила, действащи в ЮЗУ „Неофит Рилски“. Представява завършен изследователски труд, в който се съдържат научно-приложни приноси по актуална тема, каквато всъщност е тази, за образователния туризъм, неговото развитие и възможности с оглед на потенциала му за дестинация България.

Като имам пред вид, че дисертацията е самостоятелно дело на докторанта, както и обстоятелството, че кандидатът притежава качества, опит и компетентности за провеждане на самостоятелни научни изследвания и изпълнява минималните национални изисквания за придобиване на ОНС „доктор“, предлагам на Уважаемите членове на Научното жури да гласуват положително и да вземат решение, с което да се присъди на Ивета Иванова Волева-Петрова образователната и научната степен ДОКТОР в ПН 3.9 Туризъм по научна специалност „Икономика и управление на туризма“.

05.01.2021 г.

Изготвил становището:

проф. д-р Мария Станкова